

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

SOCIOLOGIJA

DRŽAVNA MATURA

šk. god. 2022./2023.

SOC.45.HR.R.K1.20

53693

Način označavanja odgovora na listu za odgovore:

Način ispravljanja pogrešaka na listu za odgovore:

Način ispravljanja pogrešaka u ispitnoj knjižici:

OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte sve upute i slijedite ih.

Ne okrećite stranicu i ne rješavajte zadatke dok to ne odobri voditelj ispitne prostorije.

Nalijepite identifikacijske naljepnice na sve ispitne materijale koje ste dobili u sigurnosnoj vrećici.

Ispit traje **90** minuta.

Ispred svake skupine zadataka uputa je za rješavanje. Pozorno je pročitajte.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj neće bodovati.

Pišite čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s nula (0) bodova.

Na 2. stranici ove ispitne knjižice prikazan je način označavanja odgovora i načini ispravljanja pogrešaka. Pri ispravljanju pogrešaka potrebno je staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime).

Upotrebljavajte isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

Kada riješite zadatke, provjerite odgovore.

Želimo Vam mnogo uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 20 stranica, od toga 1 praznu.

I. Zadatci višestrukoga izbora

U sljedećim zadatcima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.
Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.
Točan odgovor donosi jedan bod.

1. Kojemu pristupu pripada tumačenje ekoloških promjena na temelju sustavnoga prikupljanja i usporedbe podataka o posljedicama ljudskoga ponašanja na prirodni okoliš u razdoblju od industrijalizacije do danas?

A. astrološkomu
B. subjektivnomu
C. religioznomu
D. znanstvenomu

(1 bod)

2. Koji sociolog tumači društvo putem stalnih sukoba i nadmetanja društvenih klasa s ciljem stjecanja moći upravljanja nad sredstvima za proizvodnju i život?

A. Emile Durkheim
B. Erving Goffman
C. Karl Marx
D. Max Weber

(1 bod)

3. Koja je društvena pojava prema E. Durkheimu posljedica smanjivanja solidarnosti među ljudima u modernome društvu?

A. razvoj birokracije
B. rast stope samoubojstva
C. rast profita kapitalističke klase
D. razvoj sredstava masovne komunikacije

(1 bod)

4. Koji korak u istraživanju određene društvene pojave sociolog mora poduzeti nakon što prouči postojeće spoznaje o toj pojavi?

- A. provesti intervju s ispitanicima
- B. obraditi podatke svojega istraživanja
- C. postaviti hipotezu svojega istraživanja
- D. donijeti zaključke na temelju intervjua

(1 bod)

5. Koja je vrsta djelatnosti s obzirom na društvenu podjelu rada dominantna u postindustrijskome društvu?

- A. obrtnička
- B. poljoprivredna
- C. prerađivačka
- D. uslužna

(1 bod)

6. Koji je od navedenih primjera zaštite zdravlja pojedinaca karakterističan isključivo za moderno društvo?

- A. zdrava prehrana
- B. korištenje prirodnih ljekovitih tvari
- C. obiteljska podrška bolesniku
- D. obvezno cijepljenje pod kontrolom birokracije

(1 bod)

7. Kako se naziva sastavnica kulture kojom zajednica od svojih članova zahtijeva usvajanje standardiziranih obrazaca ponašanja s ciljem očuvanja integracije i kohezije?

- A. jezik
- B. ritual
- C. simbol
- D. znak

(1 bod)

Sociologija

8. Na koji način društvo reagira na pojavu devijantnoga ponašanja?

- A. izricanjem sankcija
- B. ignoriranjem opasnosti
- C. popuštanjem društvene kontrole
- D. promjenom društvenih vrijednosti

(1 bod)

9. Koja se kombinacija tipova društvene pokretljivosti odnosi na primjer pojedinca koji je nekoliko puta promijenio posao, čime je promijenio i svoj društveni položaj s nižega na srednji?

- A. vertikalna i međugeneracijska pokretljivost
- B. vertikalna i unutargeneracijska pokretljivost
- C. horizontalna i međugeneracijska pokretljivost
- D. horizontalna i unutargeneracijska pokretljivost

(1 bod)

10. Koji od navedenih društvenih identiteta pripada primarnomu identitetu?

- A. politički
- B. profesionalni
- C. rodni
- D. supkulturni

(1 bod)

11. Koja je funkcija obitelji temelj izgrađivanja identiteta djeteta tijekom interakcije s ostalim članovima obitelji?

- A. proizvodna
- B. potrošačka
- C. socijalizacijska
- D. reproduksijska

(1 bod)

12. Koji životni stil L. Wirth povezuje s pojavom impersonalnoga (neosobnoga) odnosa među ljudima u suvremenome društvu?

- A. gradski
- B. obiteljski
- C. plemenski
- D. seoski

(1 bod)

13. Koji od navedenih oblika ponašanja pojedinca pripada kolektivnomu ponašanju?

- A. Pročitao je pripovijetku Edgara A. Poea za školsku lektiru.
- B. Izbacio je grickalice iz prehrane na preporuku svojega liječnika.
- C. Upisao je Ekonomski fakultet jer želi voditi uhodani obiteljski biznis.
- D. Pogledao je novu kriminalističku seriju na televiziji jer svi na fakultetu pričaju samo o njoj.

(1 bod)

14. Kako se u sociologiji naziva skup različitih oblika komunikacije među pojedincima da bi se prenijela određena informacija i postigao dogovor oko zajedničkih pitanja?

- A. društvena funkcija
- B. društvena interakcija
- C. društvena klasa
- D. društveni položaj

(1 bod)

15. Koji je od navedenih oblika društvenoga ponašanja ključni preduvjet djelotvornosti birokratskih organizacija?

- A. kolektivno ponašanje
- B. izražavanje intimnosti
- C. poštivanje srodničkih veza
- D. održavanje hijerarhijskoga odnosa među pojedincima

(1 bod)

16. Pozorno pročitajte tekst.

Mila je asistentica u nastavi i ima radni ugovor na određeno vrijeme. Uz njezinu pomoć slabovidna djevojčica Ana već tri godine svakodnevno uspješno svladava nastavne zadatke i stalno napreduje. No, Mila, kao i puno njezinih kolega asistenata, nikako ne mogu dobiti ugovor na neodređeno vrijeme te su se odlučili na štrajk.

Mila se na dan štrajka našla pred teškom dvojmom: treba li biti kolegica ostalim asistentima i otići u štrajk za radna prava, što podrazumijeva da će Anu ostaviti bez pomoći ili treba i dalje pomagati Ani u nastavi, što isključuje podršku kolegama u štrajku.

Kako se naziva odnos društvenih uloga opisan u drugome odlomku teksta?

- A.** nejasna očekivanja od pojedinih uloga
- B.** rodna uvjetovanost uloga
- C.** sukob uloga
- D.** uzajamnost uloga

(1 bod)

II. Zadatci kratkoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).

Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan bod.

17. Koja sastavnica kulture u obliku općih i apstraktnih načela utječe na izbore svakoga pojedinca na način da donosi poželjne i ispravne odluke?

(1 bod)

18. Kako se naziva istraživačka metoda koja pored predmeta istraživanja obvezno uključuje kontrolnu skupinu podataka?

(1 bod)

19. Kako se naziva vrsta sankcija koju izriče neko službeno tijelo poput suda ili Nastavničkoga vijeća u školi?

(1 bod)

20. Kako se naziva najstariji stratifikacijski sustav u kojemu je jedna grupa ljudi imala moć odlučivanja o slobodi i životu drugih ljudi?

(1 bod)

Sociologija

21. Kako se naziva vrsta društvenoga identiteta koji pojedinci stječu kao rezultat svojega obrazovanja ili zaposlenja?

(1 bod)

22. Kojoj vrsti poligamijskoga braka pripada brak jednoga muškarca s više žena?

(1 bod)

23. Kako se naziva vrsta obitelji koju čine majka ili otac s djecom?

(1 bod)

24. Kako se naziva koncept razvoja suvremenoga društva u kojemu su usklađeni napredak tehnologije, ekonomski rast i briga za okoliš i ljudsko zdravlje?

(1 bod)

25. Kojoj vrsti kolektivnoga ponašanja pripada prihvaćanje i prenošenje dominantnih trendova u odijevanju, izgledu i ponašanju?

(1 bod)

- 26.** Kako se naziva mjesto u društvenoj strukturi koje svaki pojedinac zauzima na temelju profesije, stupnja obrazovanja, bogatstva i roda/spola?

(1 bod)

- 27.** Kako se naziva dugotrajan proces učenja vrijednosti i norma te obrazaca ponašanja kojima se pojedinac prilagođava na društvenu okolinu?

(1 bod)

- 28.** Kako C. H. Cooley naziva grupe u kojima su pojedinci povezani srodstvom ili brakom?

(1 bod)

III. Skupina zadataka

Sljedeći zadatci vezani su za polazni sadržaj.

Nakon polaznoga sadržaja slijede dva zadatka **kratkoga odgovora** u kojima morate odgovoriti riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom.

Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Svaki točan odgovor donosi jedan bod.

29. Pozorno pročitajte tekst.

Zlatko je oduvijek bio strastveni nogometni navijač. S ocem i starijim bratom odlazio bi na tribine i tamo učio kako navijati, kako razlikovati „naše” i „njihove” navijače te kako „izmigoljiti” policiji kada se unosi pirotehnika i navijački rekviziti.

U zadnje vrijeme rijetko idu na utakmice zbog nedostatka novca. Otac je u mirovini, a brat se oženio pa mora brinuti o ženi i djetetu. Zlatko također pokušava završiti srednju strojarsku školu i naći što prije posao. I njegov je otac bio alatničar u državnoj tvrtki, a brat je upisao Strojarski fakultet, no odustao je nakon dvije godine studiranja. Zlatko se, osim u obitelji, snalaženju naučio i na tribinama. Naučio se snaći kako kupiti jeftino, a prodati skupo te kako platiti malu kaznu ako ga uhvati policija.

- 29.1.** Kako se naziva proces kojim Zlatko usvaja navike devijantnoga ponašanja opisanoga u tekstu?

(1 bod)

- 29.2.** Koji je kriterij prema Marxovu tumačenju društvene stratifikacije ključan za Zlatkovo ponašanje opisano u zadnjemu odlomku teksta?

(1 bod)

30. Pozorno pročitajte tekst.

Maja je u svojoj kući gazdarica. Voli da je sve na svojem mjestu i da to vide gosti koji im dođu. Zajedno sa suprugom je godinama podizala svoju pekarnicu u kojoj je on radio danonoćno. Nisu trošili novac na nepotrebne stvari. Život im je bio skroman, pun odricanja, a svu su uštedevinu ulagali u kuću i u budućnost svojih kćeri. Ako bi suprugu zatrebala pomoć, Maja bi bila tu za njega jer zna da bi i on njoj pomogao. On je uvijek bio odgovoran za pekarnicu, ali su sve važne životne odluke donosili zajedno. Obje su kćeri sada odrasle te pomažu Maji i njezinu suprugu. No, kuća i sređivanje kuće su oduvijek bili Majin izbor.

30.1. Kojoj vrsti obitelji s obzirom na raspodjelu moći pripada Majina obitelj?

(1 bod)

30.2. Kako se prema M. Weberu naziva etika prema kojoj živi Majina obitelj?

(1 bod)

31. Pozorno pročitajte tekst.

Za Viktora je prvi susret s grupom liječenih alkoholičara u psihijatrijskoj bolnici predstavljao popriličan šok, nikako si nije htio priznati da je ovisan o alkoholu. Razveden, napušten od djece i bliskih mu ljudi, bez posla..., sve mu se to činilo prihvatljivim. Nakon što ga je liječnik zamolio da ipak ostane i pažljivo sasluša članove grupe, uočio je da s njima ima mnoge sličnosti te je odlučio ostati na liječenju. Liječnik ga je upozorio da mora pristati na pravila ponašanja u bolnici i raditi sve ono što od njega zahtijeva terapija. Viktor je sutradan pred grupom iznio priču o svojoj borbi s alkoholom te je iz njihove reakcije shvatio da zapravo on ima ozbiljniji problem od njih. Tek tada je prihvatio da mu treba pomoć i podrška kao i ostalim članovima grupe.

31.1. Koja se vrsta socijalizacije odnosi na primjer Viktora tijekom njegova liječenja u psihijatrijskoj bolnici?

(1 bod)

31.2. Kako se prema E. Goffmanu naziva tip ustanova kojemu pripada psihijatrijska bolnica iz teksta?

(1 bod)

Sljedeći zadatci vezani su za polazni sadržaj.

Nakon polaznoga sadržaja slijedi jedan zadatak **kratkoga odgovora** u kojemu morate odgovoriti riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom i jedan **zadatak produženoga odgovora** u kojemu morate odgovoriti s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Točan odgovor u zadatcima kratkoga odgovora donosi jedan bod, a u zadatcima produženoga odgovora donosi jedan ili dva boda.

32. Pozorno proučite tablicu.

Tablica 1. Zaposlenost radno aktivnoga stanovništva u dobi od 18 do 64 godine s obzirom na broj djece i radno vrijeme u Europskoj uniji prema rodu u 2020. godini

Zaposlenost	Muškarci (%)	Žene (%)	Razlika u zaposlenosti muškaraca i žena (%)
Ukupan broj zaposlenih stanovnika	76,20	64,90	11,30
Zaposlenost osoba bez djece	71,80	63,90	7,90
Zaposlenost osoba s jednim djetetom	81,00	66,90	14,10
Zaposlenost osoba s dvoje djece	88,70	70,00	18,70
Zaposlenost osoba s troje i više djece	82,40	53,70	28,70

Izvor: <https://ec.europa.eu>

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

- 32.1.** Navedite prema podacima iz tablice trend u razlici u zaposlenosti muškaraca i žena s obzirom na broj djece.

(1 bod)

- 32.2.** Navedite i opišite vrstu obitelji prema raspodjeli moći za koju je karakterističan trend u razlici u zaposlenosti muškaraca i žena naveden u tablici.

(2 boda)

33. Pozorno pročitajte tekst.

Intervju s doc. dr. sc. Valerijom Baradom, pročelnicom Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru:

„Čak i da sve ovo s koronavirusom jest nekakav tajni geopolitički sukob između poznatih ili nepoznatih sila – u što naravno uopće ne vjerujem – to je za svakodnevni život i izazove s kojima se ljudi suočavaju zapravo potpuno nebitno. Za svakodnevni život ljudi nisu presudne zavjere, nego mogu li kupiti kruh i hoće li biti škole te hoće li kroz ovu pandemiju proći zdravi. U sociologiji je poznat tzv. Thomasov teorem koji tvrdi da ako ljudi neku situaciju definiraju kao stvarnu, ona će imati stvarne posljedice.

Trenutno, kao društvo imamo stvarnu situaciju neposredne ugroze zbog koronavirusa te se u skladu s time ponašamo. Zato ste vi danas i kupili u dućanu puna kolica namirnica. Svi osjećamo posljedice ove situacije. Ne moramo vjerovati u teorije zavjere da bi one utjecale na nas.

Kada je riječ o društvenim mrežama, živimo u eri fake newsa i toga moramo biti svjesni. Nadam se da ćemo društvene mreže u ovoj situaciji moći iskoristiti za odgovorno informiranje ljudi, a ne samo za širenje teorija zavjere ili neprovjerenih informacija.”

Izvor: www.index.hr

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

33.1. Navedite iz teksta jedan način interpretacije društvene stvarnosti suprotan znanstvenomu.

(1 bod)

33.2. Navedite i opišite sociološku teorijsku perspektivu prema kojoj ponašanje pojedinaca ima stvarne posljedice na njihov društveni život na način opisan u tekstu.

(2 boda)

Prazna stranica